

Verlangd basisonderwijs in Kanaleneiland en Overvecht

Onderzoek ter vaststelling van de belangstelling voor scholen
van verschillende richtingen in opdracht van de Stichting
Islamitische School

Nico van Kessel | Bas Kurver

maart 2006

Verlangd basisonderwijs in Kanaleneiland en Overvecht

Onderzoek ter vaststelling van de belangstelling voor scholen van verschillende richtingen in opdracht van de Stichting Islamitische School

Nico van Kessel | Bas Kurver

maart 2006

© 2006 ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

1 Vooraf	1
2 Kenmerken van een directe meting	3
3 Opzet van de directe meting in Kanaleneiland en Overvecht	5
3.1 Het onderzoeksgebied en de onderzoeksgroep	5
3.2 De vragenlijst	6
3.3 Verloop van het onderzoek, de respons en weging	7
3.4 De betrouwbaarheid van de gegevens	8
3.5 Wijze van rapportage	8
4 Verlangd basisonderwijs in Kanaleneiland en Overvecht	9
4.1 Voorkeur voor richting in Kanaleneiland en Overvecht	9
4.2 Voorkeur voor richting in relatie tot feitelijk gekozen richting	11
5 Samenvatting en conclusies	13
Bijlage 1	15

1 Vooraf

De Stichting Islamitische School wil komen tot de realisatie van een islamitische basisschool in Kanaleneiland en Overvecht, twee wijken in Utrecht. De stichting heeft daartoe in 2005 een aanvraag ingediend voor het Plan van scholen 2007-2009.

Om als school in het Plan van scholen te worden opgenomen dient aan een aantal voorwaarden te worden voldaan. De belangrijkste is dat aangetoond wordt dat er voor de aangevraagde school voldoende belangstelling is. Die belangstelling kan worden aangetoond op basis van de verdeling naar richting van de bestaande basisscholen in de gemeente. Deze manier van onderbouwing wordt een *indirecte* meting genoemd. Aangezien in Kanaleneiland en Overvecht geen islamitisch basisonderwijs is, is dit geen basis om een aanvraag te kunnen onderbouwen. De islamitische school in een andere wijk van Utrecht heeft een te beperkt aandeel om daarmee de belangstelling voor een nieuwe school in voldoende mate te kunnen onderbouwen.

Tegenover de *indirecte* meting staat de *directe* meting. Hierbij wordt aan ouders/verzorgers van 0-11-jarigen gevraagd welke voorkeur zij hebben wat betreft de richting van de school, ook wel verlangd onderwijs genoemd. Het onderzoek naar verlangd onderwijs biedt de mogelijkheid op grond van artikel 75 WPO de prognose van een nieuw te stichten school mede te baseren op gegevens van een directe meting. Bij een directe meting wordt via een enquête rechtstreeks aan ouders/verzorgers gevraagd welke richting in het onderwijs hun voorkeur heeft. Daarbij wordt uitgegaan van een hypothetische situatie waarin van alle richtingen een school aanwezig is, allemaal op gelijke afstand van huis en van gelijke kwaliteit.

Om een directe meting uit te laten voeren heeft de Stichting Islamitische School het ITS benaderd. Het ITS heeft een ruime ervaring met directe metingen in zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs. Met de resultaten van directe metingen onderbouwd, is de afgelopen jaren voor diverse islamitische scholen toestemming voor stichting verleend o.a. Rotterdam, Amsterdam, Haarlem, Alkmaar, Hilversum, Lelystad en Harderwijk.

Het voorliggende rapport doet verslag van de directe meting die in februari en maart 2006 in Kanaleneiland en Overvecht is gehouden.

In de rapportage wordt eerst nader ingegaan op de kenmerken van een directe meting (hoofdstuk 2). Daarna wordt aandacht geschonken aan de opzet van de directe meting in Kanaleneiland en Overvecht (hoofdstuk 3). Hoofdstuk 4 geeft inzicht in het verlangd basisonderwijs in de stad Kanaleneiland en Overvecht anno 2006. Het laatste hoofdstuk geeft een samenvattende conclusie.

2 Kenmerken van een directe meting

De directe meting in Kanaleneiland en Overvecht dient informatie op te leveren over de voorkeuren voor richting in het basisonderwijs ten behoeve van de aanvraag van een islamitische school op het plan van scholen 2007-2009

Een directe meting voor het basisonderwijs moet worden uitgevoerd conform de voorwaarden zoals geformuleerd in de regeling *modelprognose basisonderwijs 2001*.

Dit betekent dat:

- de directe meting uitgevoerd moet worden door een onafhankelijk bureau;
- er een schriftelijke enquête moet worden gebruikt;
- de meting verricht moet worden bij een representatieve aselechte steekproef uit de onderzoekspopulatie;
- de onderzoeksgroep bestaat uit ouders/verzorgers van kinderen van 0 tot en met 11 jaar, woonachtig in het voedingsgebied van de gewenste school;
- de anonimiteit van de ondervraagden gegarandeerd is;
- het onderzoek gericht moet zijn op de voorkeuren van de ondervraagden voor alle richtingen.

De uitgevoerde directe meting in Kanaleneiland en Overvecht voldoet geheel aan bovenstaande eisen.

Hoe dat precies gebeurd is, schetsen we hierna.

3 Opzet van de directe meting in Kanaleneiland en Overvecht

In dit hoofdstuk wordt aandacht geschonken aan het onderzoeksgebied en de onderzoeksgroep (3.1), de vragenlijst (3.2) het verloop van het onderzoek, de respons en weging (3.3), betrouwbaarheid van de gegevens (3.4) en de wijze van rapporteren (3.5).

3.1 Het onderzoeksgebied en de onderzoeksgroep

In de wettelijke regelingen rond het Plan van scholen is altijd sprake van een voedingsgebied voor de school waarvoor een aanvraag wordt ingediend om tot stichting te komen. Het is aan de aanvrager om dit voedingsgebied te bepalen. Het voedingsgebied van een *basisschool* zal over het algemeen een relatief beperkt gebied zijn; vaak een wijk. De Stichting Islamitische School heeft er voor gekozen als voedingsgebied Kanaleneiland en Overvecht te nemen, twee wijken in Utrecht waar veel allochtonen wonen.

In de wijken Kanaleneiland en Overvecht woonden per 1 januari 2006 bijna 7.000 kinderen van 0 tot en met 11 jaar, de leeftijdsgroep waarvan de ouders bevraagd dienen te worden. In tabel 3.1 staan de aantallen kinderen per wijk weergegeven.

Tabel 3.1 – Aantal 0-11-jarigen in populatie en steekproef voor Kanaleneiland en Overvecht per 1 januari 2006

Wijk	populatie	steekproef
Kanaleneiland	2.892	1.506
Overvecht	3.837	1.994
<i>Totaal</i>	6.729	3.500

Gelet op deze aantallen is besloten een random steekproef te trekken. De gemeente Utrecht heeft de naam en adresgegevens beschikbaar gesteld.

3.2 De vragenlijst

De vragenlijst is vanwege de beperkte vraagstelling beknopt gehouden en omvatte slechts drie vragen.

De belangrijkste vraag is:

Naar welke richting zou uw voorkeur uitgaan als u voor uw kind een basisschool zou moeten kiezen in een situatie waarin van alle richtingen scholen aanwezig zijn, allemaal even ver van uw huis, even goed bereikbaar en allemaal van dezelfde kwaliteit? Als richtingen werden daarbij aangeboden:

- algemeen-bijzonder
- evangelische broedergemeente
- evangelisch
- gereformeerd vrijgemaakt
- hindoe-algemeen
- hindoe-janmavadisch
- hindoe-karmavadisch
- islamitisch liberaal
- islamitisch orthodox
- joods
- openbaar
- protestants-christelijk
- reformatorisch
- rooms-katholiek
- vrije school

Dit zijn alle in Nederland erkende richtingen.

Daarnaast werd de mogelijkheid geboden zelf een voorkeursrichting te omschrijven.

In de tweede vraag werd nagegaan of het betreffende kind al dan niet al op een basisschool zat. De derde vraag betrof de richting van de school waarop het kind zat of vermoedelijk naar toe zou gaan op het moment dat het naar school zou gaan. Hiermee is enigszins zicht te krijgen op een eventuele verschuiving in voorkeur en feitelijk gekozen richting op dit moment.

De vragenlijst was optisch inleesbaar en diende ingevuld te worden voor het kind wiens geboortedatum op het formulier stond. De vragenlijst was geadresseerd aan de ouders/verzorgers van het kind.

3.3 Verloop van het onderzoek, de respons en weging

Na ontvangst van het adressenbestand, zijn de vragenlijsten 13 februari met een begeleidende brief in het Nederlands, Turks en Arabisch door het ITS verzonden. Op 22 maart is gerappelleerd bij de adressen waarvan nog geen reactie was ontvangen. Op dat moment waren 703 vragenlijsten ingevuld geretourneerd. Op 30 maart is het veldwerk afgesloten. Op dat tijdstip waren 1.074 van de verzonden vragenlijsten bij het ITS geretourneerd. Al met al een respons van bijna 31 procent. Tabel 3.2 geeft informatie over de precieze responsaantallen voor beide wijken en voor het totaal.

Tabel 3.2 – Aantal verzonden en retour ontvangen vragenlijsten en het responspercentage per wijk en voor totaal

Wijk	steekproef	respons	responspercentage
Kanaleneiland	1.506	425	28,2%
Overvecht	1.994	649	32,6%
<i>Totaal</i>	<i>3.500</i>	<i>1.074</i>	<i>30,7%</i>

Tussen de twee wijken bestaat variatie in de mate van medewerking. De medewerking in de wijk Kanaleneiland is met 28 procent ruim 4 procent lager dan in Overvecht. Om een uitspraak te doen over de twee wijken tezamen is het nodig met dit verschil rekening te houden. Dit wordt gedaan door wegingsfactoren te berekenen.

De wegingsfactoren worden als volgt berekend:

$$\frac{\text{Percentage in de populatie.}}{\text{Percentage in de responsgroep}} = \text{wegingsfactor}$$

Deze wegingsfactoren staan weergegeven in tabel 3.3.

Tabel 3.3 – Wegingsfactoren voor verschil in aanwezigheid van de wijkaantallen in de populatie en in de responsgroep

Buurt	aantal in populatie	aantal in responsgroep	populatie % van totaal	responsgroep % van totaal	wegingsfactor
Kanaleneiland	2.892	425	43,0%	39,6%	1,09
Overvecht	3.837	649	57,0%	60,4%	0,94
<i>Totaal</i>	<i>6.729</i>	<i>1.074</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>	

3.4 De betrouwbaarheid van de gegevens

Het gebruik van steekproeven met daarop nog de zelfselectie van de aangeschrevenen brengt meetfouten met zich mee.

Nu we de respons kennen is het mogelijk na te gaan hoe betrouwbaar en nauwkeurig de gevonden resultaten zijn. Dit gebeurt aan de hand van de standaardfout waarbij rekening wordt gehouden met de grootte van de (deel)populatie(s) en de grootte van de responsgroepen. In de bijlage is aangegeven hoe deze berekend wordt en welke marges gelden, per wijk en voor de twee wijken samen. Het blijkt dat de maximale afwijking bij een uitkomst van 50 procent 2,8 procent is voor de beide wijken samen. (bijlage, tabel B1). Dit is de geschatte afwijking omdat niet de hele populatie aan het onderzoek heeft meegedaan.

Per wijk zijn de foutenmarges iets groter, en lopen op tot 4,49 procent in Kanaleneiland.

Al met al kunnen we concluderen dat de marges zodanig zijn dat de resultaten als betrouwbaar mogen worden beschouwd.

3.5 Wijze van rapportage

Bij de rapportage zal naast een weergave van het totaal, een uitsplitsing worden gegeven voor de beide wijken.

4 Verlangd basisonderwijs in Kanaleneiland en Overvecht

Aan de ouders is gevraagd hoe hun voorkeur is voor richting bij de keuze van een basisschool. Dit is gedaan door een situatie te schetsen waarin van alle richtingen een school aanwezig is, die allemaal even ver van huis, even goed bereikbaar en bovendien allemaal even goed zijn. Hiermee worden effecten van nabijheid en kwaliteit uitgeschakeld. Zoals we eerder aangaven kon daarbij gekozen worden uit: algemeen-bijzonder, evangelische broedergemeente, evangelisch, gereformeerd vrijgemaakt, hindoe-algemeen, hindoe-janmavadisch, hindoe-karmavadisch, islamitisch liberaal, islamitisch orthodox, joods, openbaar, protestants-christelijk, reformatorisch, rooms-katholiek, vrije school. Dit zijn alle in Nederland erkende richtingen.

Daarnaast werd de mogelijkheid geboden de voorkeur voor een andere, zelf te omschrijven, richting aan te geven. Deze beschrijvingen zijn bekeken waarbij indien de omschrijving een voorgecodeerde richting was, de daarbij gehanteerde code is gebruikt. Was het een omschrijving die te maken had met de voorkeur voor bijvoorbeeld montessori of gewoon een goede school, dan is de categorie 'anders' gehandhaafd. In de verdere analyses is de categorie 'anders' niet meegeteld, aangezien het niet om een richting in de zin van de wet gaat.

Waar meer dan één richting is aangekruist, is de vraag als niet ingevuld beschouwd, tenzij het twee subrichtingen zijn binnen hindoe of binnen islamitisch. Hiervoor maken we een uitzondering aangezien een bestuur de mogelijkheid heeft de statuten zo in te richten dat onderwijs van beide subrichtingen binnen een school aangeboden kan worden.

Door de overige dubbelinvullers weg te laten daalt het aantal geldige antwoorden. In onderstaande beschrijving zal dus naast de subrichtingen ook de hoofdrichting worden meegenomen voor degenen die een voorkeur voor beide subrichtingen hebben uitgesproken.

4.1 Voorkeur voor richting in Kanaleneiland en Overvecht

Hoe liggen nu de voorkeuren voor de verschillende richtingen in het basisonderwijs? In tabel 4.1 zijn de resultaten weergegeven.

Tabel 4.1 – Voorkeur voor richting

Voorkeursrichting	belangstellingspercentage totaal
algemeen-bijzonder	4,8
evangelische broedergemeente	0,1
evangelisch	1,6
gereformeerd vrijgemaakt	0,5
hindoe-algemeen	0,5
hindoe-janmavadisch	-
hindoe-karmavadisch	-
islamitisch-liberaal	24,7
islamitisch-orthodox	3,0
islamitisch liberaal en orthodox	4,8
openbaar	35,2
protestants-christelijk	7,5
reformatorisch	0,2
rooms-katholiek	9,5
vrije school	7,5
Totaal (n=100%)	933

We zien dat de ouders/verzorgers van ruim een derde van de kinderen een voorkeur hebben voor *openbaar* onderwijs. Groot is ook de groep ouders/verzorgers die een voorkeur uitspreken voor een *islamitische* school. Deze is met 32,5 procent bijna even groot.

Het grootste deel hiervan spreekt een voorkeur uit voor een *islamitisch liberale* school. Drie procent is voor een *islamitisch orthodoxe* school. Een iets grotere groep is voor breed islamitisch.

Alle andere richtingen krijgen elk voor zich minder dan 10 procent voorkeur.

Splitsen we de belangstelling voor de verschillende richtingen uit naar de twee wijken dan krijgen we het volgende beeld.

Tabel 4.2 – Voorkeuren voor de belangrijkste richtingen, in procenten per wijk

Voorkeursrichting	Kanaleneiland	Overvecht	belangstellingspercentage totaal
algemeen-bijzonder	5,4	4,7	4,8
evangelische broedergemeente	0,0	0,3	0,1
evangelisch	0,3	2,6	1,6
gereformeerd vrijgemaakt	0,0	0,9	0,5
hindoe-algemeen	0,3	0,5	0,5
hindoe-janmavadisch	-	-	-
hindoe-karmavadisch	-	-	-
islamitisch-liberaal	30,5	21,3	24,7
islamitisch-orthodox	2,2	3,5	3,0
islamitisch liberaal en orthodox	4,9	4,7	4,8
openbaar	39,0	32,0	35,2
protestants-christelijk	4,6	9,5	7,5
reformatorisch	0,0	0,3	0,2
rooms-katholiek	6,0	12,1	9,5
vrije school	6,8	7,6	7,5
Totaal (n=100%)	368	565	933

We zien dat in Kanaleneiland de ouders/verzorgers van bijna 2 op de 5 kinderen (37,6%) een voorkeur uitspreken voor een islamitische school, terwijl dat in Overvecht van 3 op de 10 (29,5%) het geval is.

4.2 Voorkeur voor richting in relatie tot feitelijk gekozen richting

Hoe verhoudt zich de voorkeur voor een bepaalde richting tot de richting van de basisschool waar het kind nu op zit? Dat is de vraag die aan de hand van tabel 4.4 valt te beantwoorden. Hierbij beperken we ons tot de belangrijkste richtingen.

De tabel moet per regel gelezen worden. We zien dat degenen die een voorkeur hebben voor *algemeen-bijzonder* onderwijs voor het grootste deel (77%) hun kind al op een school van die richting hebben zitten. In nog hogere mate geldt dat ook voor de voorstanders van *protestants-christelijk* onderwijs (82%) en *rooms-katholiek* onderwijs (87%). Bij de voorstanders van *islamitisch* onderwijs ligt dat duidelijk anders. Van degenen die een voorkeur hebben voor *islamitisch* onderwijs, zit maar 24 procent op een *islamitische* school. Een vrijwel even groot deel zit op een *openbare*, een *protestants-christelijke* of een *rooms-katholieke* school.

Tabel 4.3 – Voorkeuren voor de belangrijkste richtingen, naar feitelijk gekozen richting

Voorkeursrichting	Feitelijk gekozen richting						N (=100%)
	a.-b.	isl.	op.	p.-c.	r.-k.	v.s.	
algemeen-bijzonder	77,3%	-	9,1%	9,1%	4,5%	0,0%	22
islamitisch	1,1%	23,5%	30,7%	20,1%	22,3%	2,2%	177
openbaar	-	-	70,6%	11,7%	17,8%	-	180
protestants-christelijk	-	-	2,9%	82,4%	14,7%	-	35
rooms-katholiek	1,9%	-	3,8%	5,7%	86,8%	1,9%	54
vrije school	-	18,2%	4,5%	22,7%	18,2%	36,4%	22

5 Samenvatting en conclusies

De Stichting Islamitische School heeft een directe meting laten uitvoeren in twee wijken in Utrecht: Kanaleneiland en Overvecht. De resultaten ervan dienen ter onderbouwing van een aanvraag op het Plan van scholen van de gemeente Utrecht.

Het onderzoek is in de periode februari-maart 2006 uitgevoerd. De ouders/verzorgers van 3.500 0-11-jarige kinderen in het gebied zijn gevraagd aan te geven voor welke richting zij een voorkeur hebben.

De deelname is redelijk gelet op het responspercentage van bijna 31 procent. Gegeven de respons is het mogelijk om betrouwbare uitspraken te doen.

In de wijken Kanaleneiland en Overvecht tezamen hebben de ouders van bijna 33 procent van de 0-11-jarige kinderen een voorkeur voor *islamitisch* onderwijs. In vrijwel alle gevallen gaat het om een voorkeur voor *islamitisch liberaal*. In Kanaleneiland is het bijna 38 procent en in Overvecht bijna 30.

Bovenstaande belangstellingspercentages kunnen worden gebruikt voor het maken van leerlingenprognoses. De stichtingsnorm voor Utrecht bedraagt 298 (CFI/BPO-2002/82956).

Bijlage 1

In onderstaande tabel staan voor de wijken Kanaleneiland en Overvecht apart en tezamen, de standaardfouten vermeld die behoren bij een bepaalde uitkomst. De standaardfouten zijn berekend met de volgende formule:

$$\sigma = \sqrt{\left(\frac{p \cdot q}{n-1} * \frac{N-n}{N} \right)}$$

σ : geschatte standaardfout

p: fractie (in %) van respondenten met een bepaalde uitkomst

q: 100-p

N: populatie omvang

n: aantal respondenten

Gegeven een bepaalde uitkomst ligt met zekerheid van 95 procent het werkelijke percentage tussen: het gevonden percentage + of – 2 keer de standaardfout.

Bijvoorbeeld: in Kanaleneiland is bij de ouders van 0-11-jarigen de voorkeur voor rooms-katholiek onderwijs 9,5 procent. In werkelijkheid zal het percentage liggen tussen (9,5 – 1,68) en (9,5 + 1,68) ofwel tussen de 7,82 en 11,18 procent. De standaardfout *2 is hier gehaald uit tabel B1, onderste regel in de kolom onder 10%.

Op eenzelfde manier zijn de marges te berekenen voor alle gevonden resultaten.

*B 1 – Standaardfouten * 2 voor gevonden percentages 0-11-jarigen voor Kanaleneiland en Overvecht apart en tezamen*

Wijk	Gevonden percentage								
	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%
Kanaleneiland	2,69	3,59	4,11	4,39	4,49	4,39	4,11	3,59	2,69
Overvecht	2,15	2,86	3,28	3,51	3,58	3,51	3,28	2,86	2,15
Totaal	1,68	2,24	2,56	2,74	2,80	2,74	2,56	2,24	1,68

